

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

UITGAVE VAN DE VERENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ, VERENIGING TO EVALUATIE VAN ALTERNATIEVE BEHANDELMETHODEN EN TOT BESTRIJDING VAN DE KWAKZALVERIJ

Redacteur J. Th. Balk, Keverberg 54, 1082 BE Amsterdam

Verschijnt 4 x per jaar

ISCADOR OP WEG NAAR WETENSCHAPPELIJKE ERKENNING?

Of: schuilt er toch nog een kostbaar geheim in de maretak?

In het Rapport Muntendam werd de antroposofische geneeskunde als één van de zes hoofdstromingen van alternatieve geneeskunde aangemerkt. De aanhangers van deze stroming spreken zelf liever over een "naar antroposofische gezichtspunten verbrede en verruimde geneeskunde". Wat onder antroposofie moet worden verstaan is voor een niet-ingewijde vrij moeilijk te begrijpen.

Het is vaak zeer moeilijk de draad van het betoog goed te volgen en begrip als astraallichaam, etherisch lichaam e.d. zijn voor de gewone man niet licht te vatten. Antroposofen zijn volgelingen van Rudolf Steiner (1861-1925), een Oostenrijks denker die vrijwel alle facetten van het menselijk bestaan onder de loep heeft genomen: biologie, chemie, onderwijs, psychologie, architectuur, vormgeving, maar ook farmacie en medische wetenschap.

Persoonlijke levensgeschiedenis

Kenmerkend voor de antroposofische geneeskunde zijn met name nadruk op bewuste voedingskeuze, oliebaden, massage en kunstzinnige therapie. Daarnaast is er de euritmie (een bepaalde vorm van zinvol bewegen) en er is veel aandacht voor de persoonlijke levensgeschiedenis van de patiënt. Ook maken antroposofen bezwaar tegen sommige vaccinaties zoals met name die tegen bof, mazelen en kinkhoest.

Voor wat betreft de farmacie valt het op dat frequent *homeopathie* wordt toegepast. Ook zijn er enkele typisch antroposofische geneesmiddelen, waarvan Iscador het bekendste voorbeeld is. Dit Iscador is in 1925 ontwikkeld als injecteerbaar preparaat door de Nederlandse arts Ita Wegman, op aanwijzingen van Steiner.

Steiner had namelijk in 1916 tijdens een lezing onthuld dat uit de mistel (ook wel maretak, vogellijm of in goed Nederlands mistletoe geheten), het middel tegen kanker ontwikkeld kon worden. Sindsdien wordt het middel op vrij omvangrijke schaal toegepast, maar aan de wetenschappelijke eisen die in de reguliere geneeskunde aan de toelating van geneesmiddelen plegen te worden gesteld heeft het preparaat nooit voldaan. Dat werd, tot vrij recent, door alternatieve artsen ook nooit als hoge prioriteit beschouwd. Internisten en oncologen horen wij nooit anders dan geringschattend over de kwaliteiten van dit middel spreken en hoe zou het ook kunnen dat een filosoof

en dan nog wel zo'n zeventig jaar geleden een zinvolle bijdrage aan de moderne kankerbehandeling zou kunnen leveren?

Rijp en groen gesubsidieerd

Diederik Houwert, als internist verbonden aan de anthroposofische Zeylmankliniek te Bilthoven, verlicht aldaar sinds 1987 onderzoek naar het effect van Iscador bij kankerpatiënten. Dat dit onderzoek wordt gesubsidieerd door WVC zal lezers van ons blad nauwelijks meer verbazen. Uit de pot Alternatieve Geneeskunde op de begroting van Volksgezondheid wordt rijp en groen gesubsidieerd, zonder dat de volksvertegenwoordiging zich daar ook maar enigszins aan stoort. Houwert is uiteraard blij met deze subsidie zoals blijkt uit een interview in de Geneeskundespecial van het anthroposofische tijdschrift Jonas uit 1988, maar bevindt zich daarmee in het gezelschap van o.a. magnetiseurs (onderzoek in Utrecht naar hoge bloeddruk), van de Moerman-arts Wiese en van de bekende Maastrichtse irisscopie- en ginseng-onderzoeker professor Knipschild.

Hoe kon de mistel binnendringen?

Van een WVC-subsidie als vorm van erkenning voor de alternatieve geneeskunde hoeft men dus geen hoge dunk te hebben. Ongelovig reageerden wij dan ook pas toen Houwert op de najaarsvergadering van de Vereniging voor Filosofie en Geneeskunde (22 oktober 1988 in Utrecht), tijdens een voordracht over Iscador onthulde dat dit preparaat thans in een internationale trial van het EORTC is opgenomen in een vergelijkend onderzoek naar de waarde van diverse geneesmiddelen bij de behandeling van het melanoom (een bepaalde kwaadaardige huidtumor).

Hoe is dit nu mogelijk? Immers het EORTC (European Organization for Research and Treatment of Cancer) is een alleszins onverdachte en wetenschappelijk respectabele organisatie op het gebied van kankerbehandeling, waaraan vrijwel alle Europese landen meedoen. Het verricht multicenter onderzoek onder strenge methodologische voorwaarden. Hoe kon de mistel hier binnendringen?

Iscador als immuunstimulatie

Wij gingen te rade bij Prof. dr. Ph. Rümke, als

Vereniging tegen de Kwakzalverij

Opgericht 1 januari 1881
Correspondentie-adres: Bergse Dorpsstraat 101
3054 GC Rotterdam; tel 010-4187149

BESTUUR:

Voorzitter: C.N.M. Renckens, Hoorn
Secretaris: I.A. van de Graaff, Rotterdam
Penningmeester: H.A.M. Voorbij, Amsterdam
Leden: G.R. van den Berg, Amsterdam
D. Uitterdijk, Medemblik
mr. Th. Douma, Haarlem

Adviserende leden:

S. Lelie, Middelburg
prof. dr. F.A. Nelemans, Duivendrecht

Postgiro van de Vereniging: **32237** ten name van
Penningmeester van de Vereniging tegen de Kwakzalverij, Amsterdam.

De **contributie** bedraagt thans f 30; voor studenten en leerlingverpleegkundigen f 10; begunstiger wordt men door een schenking aan de vereniging van minimaal f 100.

internist-oncoloog verbonden aan de afdeling Immunologie van het Antoni van Leeuwenhoekhuis te Amsterdam. Hij bekleedde tot recent het voorzitterschap van de Melanoomgroep van de EORTC. Rümke: "Iscador is een extract van de mistletoe en bevat in hoofdzaak *Lactobacillus plantarum*. Onderzoek heeft aangetoond dat deze bacterie een potente immuunstimulator is en bovendien is hij niet pathogeen (ziekteverwekkend, red.). Deze *Lactobacillus* bevindt zich in het gezelschap van talloze andere "biological response modifiers", zoals BCG, *Corynebacterium parvum*, OK 432, *Nocardia* en nog vele andere bacteriële, plantaardige, gist- of schimmelpreparaten. Er is dus een zekere basis voor klinisch onderzoek".

Rümke is geen tegenstander van het op deze wijze testen van Iscador omdat het middel op zo grote schaal wordt toegepast, ook door niet-anthroposofische artsen, zonder dat het ooit goed op zijn werkzaamheid is getoetst. Hij acht het zelfs niet onmogelijk dat het enig effect zou hebben, maar noch van Iscador noch van de andere preparaten waarmee het in het onderzoek wordt vergeleken (twee types interferon) verwacht Rümke dat zij bij de behandeling van de high risk melanomen nuttig zullen blijken te zijn. Het voorstel om Iscador te testen blijkt afkomstig te zijn van de Duitsers, die volgens Rümke daarbij onder politieke druk hebben gestaan. Om diverse redenen die in het trial-protocol zijn vermeld heeft de gezaghebbende Review Commissie van de EORTC de Iscador-arm van de trial overigens niet goedgekeurd en deelnemers aan de trial zijn derhalve niet verplicht Iscador uit te testen; op basis van vrijwilligheid is het echter wel mogelijk, aldus Rümke.

"Beter laat dan nooit"

Op onze vraag of Rümke het nu in alle eerlijkheid zinvol vindt om behandelmethode afkomstig uit het alternatieve circuit, veelal zonder theoretische basis en soms slechts ontstaan na apodictische afspraken van figuren als Steiner, Hahneman, Moerman etc. serieus te nemen en wetenschappelijk te toetsen, antwoordt hij gedecideerd: "In het algemeen zeker niet. Het onderzoek aan de VU naar homeopathische middelen keur ik af omdat er geen laboratoriumwerk is dat werkzaamheid ook maar enigszins suggereert. De Vereniging tegen de Kwakzalverij zou het echter moeten toejuichen dat een middel dat door veel patiënten al lang gebruikt wordt, en waarvan uit laboratoriumwerk van onverdachte zijde is aangetoond dat het immuunpotentiërend kan zijn, nu eindelijk eens, beter laat dan nooit, ook klinisch op zijn waarde wordt getoetst".

En als dan straks na dit onderzoek weer een fabeltje uit de wereld is geholpen, wat zal dan de reactie van de anthroposofische artsen zijn die dit middel, ongetoetst, decennia lang hebben gebruikt en gepropageerd? Dat staat nog even in de sterren geschreven, maar wij zien hun reactie met meer dan gewone belangstelling tegemoet.

C.R.

VOETBAL EN HOMEOPATHIE

Het hoofd van de medische staf van de voetbalclub Go Ahead Eagles te Deventer, ene Geers, is behalve fysiotherapeut ook acupuncturist en reflexzonetherapeut. Hij past nu ook de homeopathische produkten van VSM te Alkmaar toe bij de verzorging van het team. Verzorgingskoffer en veldkoffer zijn deels gevuld met produkten van dit bedrijf.

HYPNOTHERAPEUTEN

Een nieuwe spruit aan de reeds zo volbeladen boom van genezers: onlangs in het Nederlands Genootschap voor Hypnotherapie opgericht. Het Genootschap verzet zich tegen de opvatting als zou hypnotherapie een alternatieve geneeswijze zijn. Het jonge Genootschap wil een strenge selectie van leden en aspirant-leden. Secretaris is B.G.M. Arts te Alphen aan den Rijn. Men wil ook ijveren voor een wettelijke erkenning.

HONDERDSTE JAARGANG

Met dit nummer gaat de honderdste jaargang in van het orgaan van de Vereniging tegen de Kwakzalverij, in 1881 opgericht. Het blad is enige tijd tijdens de jaren '40-'45 niet verschenen en kwam evenmin uit in de periode 1976 - 1980 tijdens het proces van reorganisatie van de thans 108 jaar oude Vereniging.

VAN VEGCHEL ZIET PARANORMALEN NIET ALS BEDREIGING MEDISCHE STAND

Boeiende voordracht over relatie medici en kwakzalvers

De socioloog drs. Gerrit van Vegchel zei in zijn voordracht op 18 februari gehouden voor de Vereniging tegen de Kwakzalverij de paranormalen niet te zien als een bedreiging van de medische stand. Hij grondvestte dit op de enorme uitbreiding van het aantal medici: in 1942 waren er 6.000, in 1987 27.000. In 1979 bedroeg het aantal alternatieven 2.500 waaronder 700 artsen. De heer Van Vegchel hield zijn voordracht getiteld "Medici en Kwakzalvers, een sociologische beschouwing over professionalisering en niet-orthodoxe geneeswijzen in Nederland in de 19e eeuw voor een volle zaal in het Academisch Ziekenhuis van de Vrije Universiteit te Amsterdam. Voor zijn aan dit onderwerp gewijde doctoraalscriptie deed hij onderzoek in de archieven van onze vereniging. De scriptie verkreeg het predicaat cum laude.

Het onbevoegd uitoefenen van de geneeskunde werd in de vorige eeuw gebrandmerkt als oplichterij, nu kenmerkt men de onorthodoxe geneeswijzen als "alternatief". Bij de totstandkoming in 1865 van de gezondheidswet van Thorbecke kon men vier categorieën onderscheiden: de academisch gevormde artsen, de niet-orthodoxe bevoegden, de niet-orthodoxe onbevoegden en doe-het-zelvers. In de 19e eeuw was namelijk de zelf-medicatie een groot probleem. De strijd tegen de kwakzalverij was er een van medici. In de tweede helft van de vorige eeuw gingen de onbevoegden plaats maken voor de bevoegden. Er was sprake van een expansie van de medische stand en men verwachtte dat de opvoeding van de patiënten een einde zou maken aan de verschillende vormen van kwakzalverij.

De strijd tegen de kwakzalverij werd nieuw leven ingeblazen toen in 1881 de gebroeders Bruinsma, scheikundige en arts, de *Vereniging tegen de Kwakzalverij* oprichtten. Zij kregen de steun van de Maatschappij tot Nut van het Algemeen. De strijd ging in de eerste plaats tegen de industrie van de z.g. patentgeneesmiddelen, ook wel aangeduid als geheimmiddelen.

"Zend ons een flesje urine"

Uitvoerig schetste de heer Van Vegchel het verschijnsel van de alom geadverteerde patentgeneesmiddelen die tegen van alles en nog wat hielpen. De Brit Holloway werd met de verkoop er van tienvoudig miljonair.

Ondernemende lieden verzochten patiënten een flesje met urine op te zenden; zij kregen dan het advies welke patentgeneesmiddelen zij moesten bestellen om van hun kwaal te worden verlost. Bij onderzoek van de vereniging bleken sommige van deze middelen ronduit gevaarlijk te zijn, andere waren volstrekt waardeloos. Bij opzending van paardeurine en van een flesje met bier kwam keurig het antwoord met welke kwalen de opzender was behept... De getuige-verklaring waarmee de fabrikanten van de patentgeneesmiddelen schermden bleken te zijn vervalst.

Op subtiele wijze werd ook ingespeeld op de angst en schaamte inhaerent aan geslachtsziekten. Zelfbevleking zou leiden tot hartklachten. Er was dan ook een z.g. "Nood- en Hulpboek" voor zelfmedicatie.

IJveren voor straffere wetgeving

In het begin van deze eeuw heeft de Vereniging geijverd voor een herziening van de gezondheidswet. De vereniging wilde ook een verbod van commerciële advertenties voor geneesmiddelen. Maar politieke leiders als Abraham Kuyper en De Savornin Lohman keerden zich er fel tegen en waren evenals de liberalen er voor om het artsenmonopolie op te heffen. Een De Savornin Lohman noemde de bestrijding van het magnetisme zelfs een aanmatiging van wetenschappelijke genezers. In latere jaren nam minister De Wilde (Binnenlandse Zaken 1933-1937) het op voor de onbevoegden die volgens hem soms meer presteerden dan bevoegden.

De Vereniging tegen de Kwakzalverij richtte zich ook tot de Nederlandse Journalistenkring in haar strijd tegen de advertenties voor suspecte geneesmiddelen. Maar de kring zag er niets in en constateerde dat alleen gerichte voorlichting de kwakzalverij kon tegengaan. In 1925 kwam een particuliere controlecommissie tot stand die zich bezig hield met patentgeneesmiddelen. De Vereniging ijverde voor een professionele controle. In 1958 kwam tenslotte de nieuwe wet op de geneesmiddelen. Drogisten mochten allerlei geneesmiddelen echter blijven verkopen.

De uitbarsting van aardstralen

In de jaren vijftig en zestig leefde Nederland in een soort paranormale roes. Opmerkelijk fenomeen was het geloof in aardstralen. Dat nam groteske vormen aan. Toen de burgemeester van Zandvoort over hoofdpijn en vermoeidheid klaagde, verschijnselen die door verscheidene ambtenaren werden gedeeld werd de aardstralendeskundige Mieremet ingeschakeld. Die plaatste aardstralenkastjes in het raadhuis van Zandvoort en jawel hoor: weg hoofdpijn, weg vermoeidheid. Ook elders werden deze kastjes geplaatst, zelfs in het Amsterdamse Concertgebouw. In Twente weigerde een instantie een katholieke school van ontstralingskastjes te laten voorzien maar minister Cals greep in en de kastjes kwamen er.

De Vereniging tegen de Kwakzalverij noemde het allemaal zwendel; bij opening van een kastje bleken er acht metalen staafjes in te zitten, op houten voetjes gemonteerd. Prijs van het kastje f 125. De Koninklijke Academie van Wetenschappen stelde een onderzoek in naar de grafkelder van Wieuwerd in Friesland,

waar de mummies het gevolg zouden zijn van aardstralen. Wichelroedelopers verschilden echter van mening over de loop van de aardstralen — een wetenschappelijk rapport schrijft de mummificatie toe aan een stevige luchtstroom in de grafkelder.

Paragnosten en magnetiseurs aan bod

In de jaren zestig en zeventig zijn paragnosten en magnetiseurs de belangrijkste groep waartegen de Vereniging fulmineert. Er ontstaan drie organisaties van paranormale genezers. De eerste is de Nederlandse Werkgroep van Praktiserende Genezers, de NWP, in 1946 opgericht. In mei 1982 telt zij 300 paranormale genezers, waaronder 81 "gediplomeerden". Het blad "Lichaam en Geest" van deze NWP verschijnt na acht jaar in een oplage van 20.000 exemplaren.

In 1958 vraagt Mr. A. van Doornik voor de NWP een beeindiging van de vervolging van paranormale genezers, geschraagd door de handtekeningen van 35.000 patiënten en sympathisanten. Het komt tenslotte tot een gedoogverklaring. Vervolging geschiedt voortaan alleen bij merkelijke schade en bedrog.

De heer Van Vegchel schetste tenslotte de toestand-koming van het rapport van de commissie - Muntendam. In 1982 besloot de regering daaraan geen gevolgtrekkingen te zullen verbinden. De Vereniging tegen de Kwakzalverij geselde het holisme dat uit het rapport sprak.

Inplaats van kopje thee en biechtstoel

De academische geneeskunst heeft een enorme groei te zien gegeven, veel is opgelost, ook geestelijk — want het aantal professionele hulpverleners stijgt en neemt de plaats in van het kopje thee van de buurvrouw en van de biechtstoel. Er is een nieuw medisch besef, de patiënten zijn mondiger maar ook het verwachtingspatroon is hoger. En waar de geneeskunde een onvermogen aan de dag legt vullen de alternatieven een vacuum.

Bij de expansie, intensivering en specialisering van de medische wetenschap in de tweede helft van de twintigste eeuw worden volgens de heer Van Vegchel de alternatieven eerder genegeerd dan bestreden.

Er volgde na de voordacht nog een, soms pittige discussie. De magnetiseur P.J. Massini vroeg zich af waarom de dokter niet samenwerkt met de alternatieve genezer.

Antwoord: De alternatieven hebben onvoldoende kennis; het is moeilijk te controleren of magnetiseren helpt; het effect is niet aantoonbaar. En tenslotte zijn magnetiseurs niet bereid aan langdurig onderzoek mee te doen.

Prof. dr. H. Timmerman, farmacoloog, nodigde de heer Massini uit een proefje te komen doen maar de magnetiseur wimpelde dit af.

Mij. tot Nut van het Algemeen

Hoe is de relatie met het Nut van het Algemeen, wilde prof. Timmerman van de inleider weten.

Van Vegchel: De Maatschappij heeft de subsidiering stopgezet in een periode, de jaren zestig, dat men vermoedelijk de vereniging te weinig representatief

vond en zij te fel op personen zou spelen.

Uit de zaal kwam voorts de opmerking dat het onthutsend is dat de vereniging weinig invloed heeft. "We zitten hier met medici die een ideaal hebben. Maar in Medisch Contact staat een grote advertentie voor een alternatieve kliniek!"

Van Vegchel: Er bestaat een grote mate van tolerantie.

Prof. dr. J. van Noordwijk wees er op dat men een voortdurende verschuiving van inzichten ziet. Een van de nieuwe inzichten betreft de beïnvloeding van gedrag en gevoel. Hij gaf een voorbeeld van een foute theorie met een juist resultaat. Zo werd epilepsie in het verleden wel toegeschreven aan masturbatie. Om de geslachtsdrift in te tomen diende men broom toe, broom dat echter wel degelijk een medicijn is tegen epileptische aanvallen — al is het nu door betere preparaten vervangen.

Toen men zich niet mocht ontkleden

Natuurlijk kwam uit de zaal ook het woord acupunctuur opdraven. Daarop gaf *prof. Timmerman* nog een toelichting. "Weet U hoe acupunctuur is ontstaan?" In het oude China was er een tijd dat mensen zich niet mochten ontkleden. Om zieken in staat te stellen aan te wijzen waar zij pijn voelden gebruikte men een pop. En op die pop werden lijnen getrokken. Dat waren de "meridianen", anatomisch in het menselijk lichaam volstrekt onaantoonbaar.

Een andere kreet uit de zaal had betrekking op de macht van de farmaceutische industrie die het de alternatieven moeilijk zou maken. Antwoord, eveneens uit de zaal: Denkt U ook maar eens aan de miljoenen-omzet van "dokter h.c." Vogel en aan de homeopathische industrie!

Op de vraag of het ooit tot erkenning van alternatieve genezers zal komen zei de inleider van mening te zijn dat de kosten voorlopig als noodrem fungeren. In de toekomst zal erkenning wellicht het geval zijn voor bepaalde categorieën die zich via een opleiding onderwerpen aan medisch toezicht.

SCRIPTIE VERKRIJGBAAR

De doctoraalscriptie van de heer Gerrit van Vegchel over medici en kwakzalvers in de 19e en 20ste eeuw met veel bijzonderheden over de strijd door de Vereniging tegen de Kwakzalverij gevoerd is te bestellen bij de auteur door overmaking van f 25 op postgironr. 25 60 897, ten name van de heer G. van Vegchel, Van Speykstraat 128-II te Amsterdam.

LANDGOED VAN MOERMAN

Het landgoed van de vorig jaar overleden Vlaardingse arts Moerman, "Hoogstad" genaamd, wordt door de gemeente in stand gehouden. Het is een 17de eeuwse boerderij. De hokken van de duiven, die een rol speelden bij de ontwikkeling van de zo omstreden "Moerman-therapie" zijn er nog altijd.

ZIEKENFONDS LIET ZICH LEIDEN DOOR DE WAAN VAN DE DAG

Straks ook wijwater en amuletten
in het verzekeringspakket?

Naar aanleiding van de beslissing van het Haarlemse ziekenfonds Spaarneland om in de aanvullende verzekering vergoeding voor acupunctuur en homeopathie op te nemen ten koste van de eerstelijns psychologische hulpverlening, een beslissing die werd aangevochten door de psychologen en betreurd door de plaatselijke huisartsenvereniging, zond het bestuur van de Vereniging tegen de Kwakzalverij onderstaande brief naar de directie van Spaarneland:

Met teleurstelling heeft onze Vereniging kennis genomen van het feit dat ook het Algemeen Ziekenfonds Spaarneland besloten heeft in zijn aanvullende verzekering een zekere vergoeding voor de hulp van alternatieve genezers op te nemen.

Naar wij uit persberichten opmaken, baseert u uw beslissing op onderzoek onder de verzekerden en op concurrentie-overwegingen, die straks in het Dekker-tijdperk een belangrijke rol gaan spelen.

Het dunkt ons echter dat een ziektekostenverzekeraar zich niet zou moeten laten leiden door de waan van de dag en door toegeven aan medisch consumentisme van verzekerden. De verzekeraar dient met de haar toevertrouwde financiële middelen zorgvuldig om te gaan en derhalve slechts die vormen van hulp te vergoeden waarvan nut en waarde tenminste enigszins zijn aangetoond. Dit laatste kan niet worden gezegd van de alternatieve geneeswijzen die thans door uw verzekering vergoed gaan worden. Van de psychologische hulpverlening waarop u nu beknibbelt is daarentegen wetenschappelijk aangetoond dat zij zeer zinvol kan zijn.

Met een citaat van professor E.J. Ariëns (N.T.v.G. 1987, p. 571) kan gesteld worden dat bij erkenning en binnen het verzekeringspakket brengen van alternatieve geneeswijzen er geen enkele reden is om niet ook het branden van wierookstokjes of devotiekaarsen, het spreken van wijwater, het dragen van amuletten, handoplegging door een goeroe, bedevaarten, het uitdrijven van een duivel (exorcisme) etc. — eveneens zaken die helpen doordat ze geacht worden te helpen — binnen dit regime te brengen. De gebruikers en bedrijvers van de betrokken vormen van gezondheidszorgen weten "uit ervaring" dat die helpen.

Onderzoek onder uw verzekerden zou wellicht ook voor deze "therapieën" grote belangstelling aan het licht kunnen brengen, maar de overdrijving in bovenvermelde opsomming moet u toch duidelijk maken dat dit geen basis voor een beslissing over het vergoedingspakket kan en mag zijn. Geneeskunde is geen democratie!

Wij dringen er met kracht op aan de situatie van voor 1 januari 1989 te herstellen en daarmee de eerstelijns psychologische hulpverlening voor uw verzekerden, waarmee u een voorlopersfunctie vervulde in stand te houden, en tegelijkertijd verdere verspilling van schaarse financiële middelen aan waardeloze behandelwijzen te voorkomen.

Directeur Klok reageerde niet

Een reactie van het ziekenfonds hebben wij niet ontvangen. Via Radio Noord-Holland-Noord en publicaties in het Haarlems Dagblad konden wij vernemen dat directeur Klok niet voornemens was te reageren op deze brief. Klok: "Alternatieve geneeswijzen zijn heel normale methoden geworden in onze huidige samenleving. De waarde ervan is voldoende bewezen. Bovendien hebben wij het volste vertrouwen in de nuchterheid van onze verzekerden. Die staan heus wel met beide benen op de grond." (Haarlems Dagblad d.d. 25-01-1989)

Dat de ziekenfondsdirecteur, een manager zonder medische opleiding, meent dat een enquête onder zijn verzekerden en een toenemende maatschappelijke acceptatie betrouwbare indicaties vormen voor de waarde van acupunctuur of homeopathie valt hem nauwelijks kwalijk te nemen. Dat er in de geneeskunde thans meer verfijnde methoden beschikbaar zijn om de waarde van bepaalde behandelwijzen te beoordelen — het zal hem vermoedelijk onbekend zijn. Wat weet een boer van saffraan?

Een verontrustend gemis

Verontrustend vinden wij echter dat de stem van de adviserend geneeskundigen van Spaarneland in deze discussie nergens klinkt. Hun mening is of niet gevraagd of wordt irrelevant gevonden. Is dat symptomatisch voor het slinkend gezag van artsen met betrekking tot hun vakgebied? En als dat zo zou zijn, zou dat dan misschien samenhangen met de vèrgaande tolerantie die alternatieve artsen ontmoeten binnen de beroepsgroep? Wij houden dat voor mogelijk.

Waarom zouden ziektekostenverzekeraars, beleidsmakers, politici en op den duur patiënten een arts serieus blijven nemen als de beroepsgroep medici accepteert die na hun afstuderen een groot deel van de universitaire verworven kennis terzijde schuiven en, nauwelijks gehinderd door het medisch forum, theorieën gaan verkondigen die aantoonbaar in strijd zijn met door elke arts verworven kennis op het gebied van anatomie, pathologie, geneesmiddelenleer, etcetera, etcetera.

Een arts dankt zelfs zijn status en zijn wettelijk vastgelegde privileges aan niets anders dan aan deze vakkennis waarvan hij door middel van examens heeft blijk gegeven. De alternatieve arts die, in woord of in de praktijk, blijk geeft van minachting voor deze kennis zoals die door generaties artsen werd verzameld en doorgegeven, zou dit niet straffeloos mogen kunnen doen. Men is of arts of homeopaat, men is of arts of acupuncturist: iemand die beide kwaliteiten meent te kunnen combineren is even geloofwaardig

als een wiskundige, die de stelling van Pythagoras verwerpt.

En directeur Klok van Spaarneland wordt intussen door zijn verzekerden op handen gedragen. Het zij hem van harte gegund. De discussie dient elders te worden gevoerd.

LEES MEE MET DRS. A.L. TERNEE

Door bestrijding van de tuberculose is de romanliteratuur een belangrijk thema ontnomen.

Proefschrift P.L. Venema (1988).

Het is verwonderlijk dat ver strekkende bezuinigingen in de gezondheidszorg samengaan met voorstellen om financiering van alternatieve geneeswijzen in de ziektekostenverzekeringen op te nemen.

Proefschrift W.E.J. Weber (1988).

In een land waar alles moet kunnen en niets hoeft geldt de wet van behoud van ellende.

Proefschrift Mantingh (1988).

Acupunctuur

Op dit moment is het nog onduidelijk of de invloed van acupunctuur geheel als een placebo-effect moet worden beschouwd, of dat de (eventueel electrisch ondersteunde) prikkeling van de naaldjes ook een rechtstreeks endorfineproducerende werking heeft.

"Anatomy of a scientific discovery". Jeff Goldberg's boek over de ontdekking van de endorfinen.

Geloof, hoop en liefde.

Wat ons rest in de wereld is Yin, Yang en Yen, deze drie; doch de meeste van deze is de Yen.

Gerrit Komrij (NRC Handelsblad, 11-01-1989).

De hardste schijf zit tussen je oren.

Proefschrift Mantingh (1988).

AKO Literatuurprijs 1988

Er was geen echte kwaal, daar waren dus ook geen medicijnen voor. Een homeopaat bij wie hij vervolgens zijn toevlucht had gezocht, maakte hem via een wandschema duidelijk dat de mens een boven- en een onderkant heeft. Welnu, in zijn geval was de bovenkant te zwaar ontwikkeld en had de onderkant te lijden. Hij schreef zwavelkorrels voor ter inwendige reiniging. Maar gedurende de paar consulten, die telkens onderbroken werden door telefonische diagnoses, was hem duidelijk geworden dat aan alle patiënten, met de meest uiteenlopende klachten, diezelfde korrels werden voorgeschreven.

Zelfs was hem al gebleken dat zijn eeuwige migraine — de bovenkant — was geweken als hij regelmatig met een vrouw verkeerde; daarvoor kwam dan buikpijn in de plaats. En onthield hij zich gedurende langere perioden van geslachtsverkeer, dan verdwenen

de buikklachten, maar kwamen de kopzorgen weer in alle hevigheid terug.

"Veranderlijk en wisselvallig." Geerten Meysing. Uitgeverij de Arbeiderspers, pagina 259. (achterin)

LODEWIJKX ZAL KANKER VASTSTELLEN

"De spreker is verbonden aan het Natuur Geneeskundig Adviesbureau NGAB in Ermelo", zo lezen we in een berichtje uit het huis-aan-huis-blad Ede Stad, dat een lezer ons toezendt. Die spreker is A.J. Lodewijkx die voor zijn riant villa in Ermelo een bordje heeft staan met de gewichtige letters NGAB. Dat adviesbureau is uiteraard Lodewijkx zelf, de generiek die een suikerpatiënt eens adviseerde om met insuline te stoppen en de dure vitamines en kruiden te slikken die Lodewijkx hem verkocht — een advies dat de suikerpatiënt (een slager uit Piershil) bijna het leven kostte.

In het bericht wordt Lodewijkx aangeduid als orthomoleculaire natuurgeneeskundige. Hij heeft inmiddels een nieuwe "formule" ontwikkeld voor zijn activiteiten. Hij heeft namelijk een methode ontwikkeld waarin, zoals het voorzichtig in het Edese blad wordt aangeduid, "het mogelijk schijnt te zijn om vroegtijdig (jaren voor de tumorfase) vast te stellen of er veranderingen in het bloed plaats vinden die voorafgaan aan de tumorfase (van kanker). Hij heeft deze methode inmiddels ook meer dan 35.000 (!) patiënten toegepast "waarbij de klinische waarde overduidelijk is".

En over deze ontegenzeggelijk sensationele ontdekking hield Lodewijkx een lezing in restaurant Flora in Ede. Belangstellenden moesten drie gulden voor de toegang betalen maar kregen gratis een kop koffie alvorens te luisteren naar de welbespraakte heer uit Ermelo over "Vroeg-diagnose van kanker door modern bloed-onderzoek". Zo hoor je nog eens wat. Het huis-aan-huisblad verzuimde alleen de juiste datum van het optreden van deze treurige artiest te vermelden, zodat er wel wat lege stoelen meegeluisterd zullen hebben.

GEEN VASOLASTINE

Het advies aan artsen van de Vereniging van Nederlandse Ziekenfondsen om omstreden enzympreparaten zoals vasolastine, rheumajecta, colliacron en interacton niet voor te schrijven blijft gehandhaafd. Een civiele procedure daartegen van de patiëntenvereniging Enzymtherapie had geen succes. Het bekendste van de enzympreparaten, vasolastine zou verlichting brengen bij vaatziekten.

Knipsels, vouwbladen?

De redactie van ons Actieblad tegen de Kwakzalverij houdt er zich voor aanbevolen

SPOELT U MAAR ... BIJ DE HOMEOPATHISCHE TANDARTS

De Alkmaarse fabriek voor homeopathische geneesmiddelen VSM verspreidt periodiek een reclamebulletin, waarin nuttige nieuwtjes te vinden zijn en dat bij regelmatige lezing een goede indruk geeft over verleden en toekomst van deze bloeiende tak van de hedendaagse kwakzalverij. Er worden symposiumteksten in boekvorm te koop aangeboden (bijv. "Relatie tractus digestivus homeopathie-iriscopie" door J. Korthuis), er worden homeopathische praktijken ter overname aangeboden, er worden behandelingsadviezen vermeld ("Gevoel van haar op de tong of gevoel dat de tong te breed is; dol op hartig; vaak koortsuitslag? Men neme Natrium muriaticum D 6", keukenzout 1 p.p.m!) en de geneeskracht van door dr. Willmar Schwabe ontdekte kruiden wordt er in beschreven.

In een recente aflevering van dit bulletin werd de tandarts Fred Neelissen, voorzitter van de al weer twee jaar bestaande Nederlandse Vereniging van Homeopathische Tandartsen, NVHT, geïnterviewd. De vereniging streeft er naar om de homeopathie een plaats te geven in het curriculum van de tandheelkundige opleiding. De geïnterviewde, die een gedreven voorvechter van de homeopathie wordt genoemd, betreurt het dat de homeopathie pas recent in de tandheelkunde is doordrongen.

Aan elke tand hangt een orgaan

"Maar je moet als tandarts niet vergeten dat die mond zelf een deel van het hele lichaam is, of zoals men in het Duits zegt: "An jeder Zahn hängt ein Organ". De lezer van deze uitspraken maakt aldus en passant kennis met alweer een vorm van afstandsbediening, naast de reeds bekende iriscopie, ooracupunctuur en voetzoolreflexologie! De homeopathische tandarts gebruikt niet alleen dagelijks diverse VSM-preparaten bij ontstekingen, trauma's etc., hij diagnosticeert op deze simpele wijze via het gebit orgaanstoornissen elders in het lichaam.

Ook het amalgaamprobleem vormt "een goede ingang voor de homeopathie in de tandheelkunde". Het vrijkomen van kwik uit amalgaam is volgens Fred Neelissen een bron van veel ellende. De ziekenfondsen achten dit volgens de voorzitter van de NVHT echter niet wetenschappelijk bewezen en dwingen de tandartsen — o foei — nog altijd amalgaamvullingen te leggen. Gelukkig, aldus deze holist onder de tandartsen, geeft de homeopathie mogelijkheden om bij amalgaamintoxicatie te ontgiften, met bijv. een homeopathische verdunning van kwik: Mercurius solubilis. Neelissen wijst tevens op de grote diagnostische mogelijkheden van de electro-acupunctuur volgens Voll om de amalgaambelasting vast te stellen.

Verouderde inzichten

Bij lezing van deze regels schoot ons nu een recent in

het Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde gevoerde discussie over de schadelijkheid van amalgaam te binnen, die in dezelfde periode (medio 1988) werd gevoerd. Er verscheen toen een ingezonden brief van C. van der Molen en ... F.J.M. Neelissen, namens de Nederlandse Artsen Acupunctuur Vereniging. De inzenders wezen ook in die brief op de grote gevaren van amalgaam (intoxicatie, allergie en potentiaalverschillen: de gevolgen zouden zijn depressies, virusstoornissen, gestoorde nierfunctie, verminderde werking van het immuunapparaat e.d.) en besloten hun bij oppervlakkige beschouwing keurig-wetenschappelijk betoog met een verwijzing naar Voll's electro-acupunctuur.

Wijselfijk bleef in deze brief een vermelding van de grote mogelijkheden van de homeopathie achterwege. Het commentaar van de door de NTvG-redactie geraadpleegde deskundige liet van de argumentatie van de naaldkunstenaars weinig heel. Giftigheid van kwik uit amalgaamvullingen is nooit aangetoond en allergie is zeer, zeer zeldzaam. Het commentaar eindigde aldus: De ingezonden brief voegt helaas mede door gebruik van verouderde inzichten, niets nieuws toe aan deze discussie (over allergie, red.).

Typerend: de uitzonderlijkheid

Acupunctuur en homeopathie: het Oosten ontmoet het Westen in de persoon van Fred Neelissen. Verwondering over dit monsterverbond tussen twee zo uiteenlopende denksystemen is begrijpelijk, maar het fenomeen bestaat al lang. In het proefschrift van Dr. D.K. de Jongh uit 1943 "Critische beschouwingen over de Homeopathie", dat nog onverminderd als standaardwerk mag gelden en ook nu nog zeer lezenswaardig is, wordt in hoofdstuk III, sub. G (Karakteristiek der Homeopaten) reeds als een van hun typische eigenschappen "uitzonderlijkheid" genoemd.

Hij bedoelt hiermee de neiging tot het aparte, het uitzonderlijke: "De homeopathen werken gaarne met therapieën die verouderd, of exotisch of om andere redenen ongebruikelijk zijn". Volgt een opsomming van homeopathen die naast de homeopathie toepassen: Chinese acupunctuur (!), "biochemische middelen", auto-phlyctaeno-therapie, chiroscopie, astrologie, phrenoscopie etc., etc. Neelissen is dus geen uitzondering, maar vormt in persoon eerder een contemporaine bevestiging van De Jongh's waarnemingen al ruim veertig jaar geleden gedaan.

De tijden veranderen, de geneeskunde schrijdt voort, maar de homeopathie blijft zichzelf gelijk. Wij durven daarom de voorspelling aan dat Neelissen niet zal aarzelen om in het alternatieve circuit binnenkort de volgende goudader aan te boren. In het veen ziet men op een turfje niet.

C.R.

OVERNEMEN?

Ja, graag! Vermelding van het Actieblad tegen de Kwakzalverij wordt op prijs gesteld.

In Utrecht bezochten wij begin januari een kleine, smaakvol ingerichte tentoonstelling "Zeven eeuwen farmacie in Utrecht", die gehouden werd in een historisch bankgebouw aan de Kromme Nieuwegracht. We kregen er de Apotheekkrant van november in handen, althans de Utrechtse editie van dit nuttige informatieve blad. Maar we waren wel verbaasd in de rubriek "Boeken over gezondheid" een uitvoerige aankondiging aan te treffen van een boek van het "Kruidenvrouwtje", Mellie Uyldert. "Honderd geneeskrachtige kruiden", zo heet het bij Spectrum uitgegeven boek — een pocket met recepten en adviezen voor het gebruik, zo kunnen we in de Apotheekkrant lezen.

Het boek van het "kruidenvrouwtje" staat nota bene bovenaan in de rubriek: zó belangrijk vindt de redactie van de Apotheekkrant kennelijk de herver-schijning van dit boek met je reinste kwakzalverij. Van een schrijfster bovendien met sympathieën die herinneren aan een gelukkig voorbijganger van "Blut und Boden"-theorieën. Recepten en adviezen. Onlangs wist het Algemeen Dagblad nog te vermelden dat het "kruidenvrouwtje" — dat prat kan gaan op de verkoop van een miljoen exemplaren van haar schrifturen — tot de kennissenkring behoort van de Velpse mevrouw Rost van Tonningen.

Maar dit alles even terzijde latend: de Apotheekkrant dient een duidelijk onderscheid te maken tussen wetenschappelijk verantwoorde boeken over geneesmiddelen en de kruiden-rimram.

BRABANTSE WERELDPRIMEUR

Dokter Ling Kan uit Eindhoven kan zien waar de menselijke "aura" lekt. "Zo kun je zien waar de pijnen in het lichaam zitten". Waar een mens zo al niet het nieuws vindt! In de weekendkrant voor Oss en omgeving "Zondag-nieuws" vinden we beschreven hoe dat wel in zijn werk gaat. De patiënt krijgt op de borst een staafje geplakt, een kristallenstimulator. Van daaruit worden golven uitgezonden die worden opgevangen door een sensor. Door de wisselwerking met trillingen van de aura worden plaatselijke verschillen vastgesteld. "Zo worden de lekken of gaten in de aura vastgesteld".

Om de zaak voor het zondagspubliek in Oss aanschouwelijk te maken vergezelt een foto de tekst. Dat alles onder de kop: "Dr. Ling Kan en de ongeloofdelijke wereldprimeur...". Op de foto een demonstratie: de sensor wordt door dr. Ling Kan bij het hoofd van de onderzoekspersoon gehouden. Zo speurt hij "blokkades en lekken in de aura op". Een andere foto laat de heer Ling Kan zien die een grote tekening toont met concentrische lijnen rondom een vrouwengestalte.

Hoe is dat alles zo gekomen? Ling Kan, begonnen als legerarts, later psychiater, paste langzamerhand de Oosterse wetenschappen toe in zijn beroep. Maar het knaagde aan hem dat de alternatieve geneeskunde door de westerse wereld niet als volwaardig werd aangemerkt. "Alles moest bewezen worden". En Ling Kan vond de aurascoop uit. "Die toont de aanwezig-

heid van een aura onomstotelijk aan".

En het genezen? Dat kan op verschillende manieren. O.a. met het gebruik van een laserstraal. "Dan wordt er op bepaalde plekken in de aura energie toegevoegd of weggenomen. Zodat weer een evenwichtige aura ontstaat en de patiënt genezen is van de pijn".

BELANGSTELLING VARA-RADIO

De Vara-radio besteedde aandacht aan de bijeenkomst die de Vereniging tegen de Kwakzalverij op 18 februari j.l. organiseerde. De Vara had een uitvoerig gesprek met de voorzitter van de vereniging, de heer C.N.M. Renckens. Deze kreeg alle gelegenheid om de strijd van de vereniging tegen de kwakzalverij toe te lichten. Ter verlevendiging van de uitzending volgde nog een korte discussie tussen de heren Renckens en Hobels. De laatste is penningmeester van de Vereniging van homeopathische artsen.

RÖNTGENFOTO'S VAN CHIROPRACTOREN

In ons nummer van december van vorig jaar hebben wij melding gemaakt van de briefwisseling tussen de voorzitter van de Vereniging tegen de Kwakzalverij en de voorzitter van de Nederlandse chiropractoren Associatie R. Blaauw. Onze voorzitter trok de deskundigheid van de chiropractoren waar het de röntgenologie betreft in twijfel. Het vraagstuk werd door de voorzitter voorgelegd aan de vaste kamercommissie voor de Volksgezondheid in de Tweede Kamer. Deze besloot de Staatssecretaris hierover te polsen. In ons volgend nummer hopen wij diens opvatting te publiceren.

GEVAARLIJKE KRUIDEN

Het veel voorkomende klein hoefblad (Tussilago farfara) is in elk kruidenboek te vinden. Wijlen Theo Braem beval te bladeren aan als diureticum, expectorans; de tinctuur was werkzaam tegen bronchitis (chronisch), huidziekten, acidose en beenderontkalking. Maar andere kruidenboeken noemen het niet alleen voor de genezing van borstkwalen, maar ook als middel tegen de jicht en als bloedzuiverend middel. Maar datzelfde kleine hoefblad kan bij langdurig of verkeerd gebruik wel een ernstige leverziekte veroorzaken?...

Hoe kan men het gebruik van klein hoefblad door onze kruidenenthousiastelingen tegengaan? Staatssecretaris Dees van volksgezondheid denkt er over na. Hij heeft in elk geval al laten weten dat hij gevaarlijke kruiden wil laten verbieden. Op schriftelijke vragen van kamerleden van CDA en PvdA heeft hij geantwoord dat het bijzonder moeilijk is de kwaliteit van kruiden te beoordelen. Bij toepassing van de Wet op de Geneesmiddelenvoorziening zouden de meeste kruiden niet over de streep komen. Bovendien is het college ter beoordeling van geneesmiddelen al zeer zwaar belast.